

Verlag excursie naar Wormer- en Jisperveld op 28 maart 2009

IVN-vogelcursus Oisterwijk 2008-2009

De Ochtend

Op deze regenachtige morgen vertrokken we om 7 uur naar het prachtige weidevogelgebied Wormer- en Jisperveld. Het gebied is te vinden in Noord-Holland tussen Beemster, Purmerend, Wormerveer en Oost-Knollendam. Na 130 km arriveerden we anderhalf uur later in een landelijke rust bij het Bezoekerscentrum De Poelboerderij in Wormer. En het was droog. Daar deden we ons tegoed aan kopje koffie

Na de koffie gaf Klaas Zwart (vrijwilliger) een korte uitleg over de geschiedenis van dit karakteristieke weideveengebied met veel open en licht brak water. Dit gebied is een ongeveer 650 ha groot cultuurlandschap en is voor een derde in bezit van Natuurmonumenten. Het is oorspronkelijk een veenmoerasgebied dat door boeren in cultuur werd gebracht. In de 12de en 13de eeuw is het land gekaveld. Om de lager gelegen weilanden te beschermen werd er een dijk omheen gelegd. Het gebied bleek een wirwar aan sloten, vaarten, plassen, eilandjes en weilandjes en is op veel plaatsen omgeven door rietkragen, een beeldbepalende lappendeken. Het maakt dit landschap uniek in zijn soort. De meeste percelen zijn alleen over water bereikbaar. Met de (vaar)boeren daar is voor het beheer van dit gebied een samenwerkingsverband met Natuurmonumenten opgezet.

Het was al 9.15 uur toen we naar buiten gingen. Het was nog steeds droog maar kort daarna begon het licht te miezeren. Het was vrijwel windstil en het water lag er strak en rustig bij. Voor we binnen gingen was een Heggenmus volop aan het zingen en op de parkeerplaats hadden we de Tjiftjaf en Groenling al gehoord. Die waren genoteerd. We werden opgewacht door de schipper (eveneens een vrijwilliger), door wie we in de boot werden genomen! Hij laveerde de motorboot behendig door sloot en plas. Al varend werden we door Klaas, Ad, Jan en Sietske rijkelijk voorzien van informatie over de (weide)vogels en we werden talloze malen gewezen op vele soorten en aantallen vogels. Op de boot werd er meteen al een fuut gesignaleerd. Heel bijzonder. Verder kregen we ook Kleine mantelmeeuwen, soepganzen, veel spreeuwen, blauwe reigers, kieviten, grutto's, scholeksters, nijlganzen en grauwe ganzen te zien. Klaas memoreerde dat in de jaren zeventig een paartje nijlganzen uit Egypte was ontvlucht en vervolgens in Zuid-Holland was neergestreken en daar niet zonder resultaat voor zichzelf was begonnen! Van Klaas leerden we gaandeweg ook veel over de vegetatie. De pitrus is daar een doorn in het oog. Deze plant woekert zo erg dat er helaas gif aan te pas moet komen. Waar een nat gebied aan zijn lot wordt overgelaten, gedijt de pitrus als geen ander. Met de pitrus werd overigens in vroegere tijden lontjes gemaakt voor de olielamp. Er komen daar ook zeldzame plantensoorten voor zoals egelsboterbloem en melkkruid. We zagen ook het meer algemeen voorkomende klein hoefblad. Bijzonder echter zijn weer het in dit landschap aanwezige kraaihei, struikhei en veenpluis en verschillende soorten orchideeën. Kraaiheide en veenpluis werken samen met schimmels. Ook heel bijzonder misschien wel het laatste plantje hier het lepeltjesblad. Verder varend zagen we met de boterham in de hand een watersnip, een witte kwikstaart en veel meerkoeten. Klaas wees ons enthousiast op een mooi stukje gruttoland, een gebied zonder pitrus natuurlijk. Canadese ganzen en vooral de brandganzen zijn hier ook erg talrijk. Mooi te zien waren de bergeenden, die tegenwoordig niet alleen in konijnenholen broeden, maar gewoon in weilanden. Grote groepen smienten kregen we in het vizier. Smienten eten 's nachts (gras). Wilde eenden, knobbelzwanen, graspiepers noteerden we in het vervolg van onze vaart. Aan de rand van een particulier eilandje met bomen ("speerwerperskamp") ontwaarden we een nest van waarschijnlijk een buizerd en inderdaad was het een buizerd die van het nest afvloog. Daar was een vink en een winterkoning te horen en heel in de verte een veldleeuwerik maar daar moet je wel geoefende oren voor hebben.

Klaas had voor ons een verrassing in petto en we betraden een echt veenlandje wat behoorlijk op en neer veerde. Hier legde hij het verschil van heide uit en met name de Kraalheide. Ook hoorde sommigen van ons de Blauwborst die zich soms wel liet horen maar niet liet zien. Ja, zei Ad als de zon schijnt heb je meer kans want dan gaat die bovenin een struikje zingen. Maar met dit somber weer hield de vogel zich gedeisd.

Hierna zette de schipper weer de vaart erin en daarna konden we al gauw twee kleine mantelmeeuwen op de lijst bijschrijven. Duidelijk herkenbaar aan de gele poten en verder ook een slobbeend, een

watersnip. In de lucht hoorden we de grutto's luid roepen. Hier doe je het voor, zei Klaas met een grote glimlach op zijn gezicht. Hierna kwam al snel het einde van onze vaartocht in zicht. Om 11.30 uur meerden we aan. Daarvóór hadden we nog de volgende vogels aan de lijst toegevoegd: een kolonie mantelmeeuwen, een stormmeeuw, een aalscholver en een rietgors. In De Poelboerderij gebruikten we de lunch en namen we afscheid van Klaas Zwart. Het was zijn laatste excursie en die wou hij heel graag afsluiten met zijn vrienden uit Oisterwijk. Gedurende de afgelopen 6 jaar hebben de cursusleden telkens Klaas als excursie leider gekregen en gedurende die tijd is er een speciale band met de cursusleiders ontstaan. Namens IVN Oisterwijk overhandigde Ad een presentje en werd Klaas door Jan nogmaals bedankt voor zijn enthousiasme over het gebied "zijn Jisperveld". Zichtbaar ontroerd nam Klaas afscheid van ons. Een natuurmens begaan met alles wat diezelfde natuur hem biedt, dat is de bijna 80 jarige Klaas Zwart

De Middag

Het tweede en facultatieve deel van de excursie bestond uit de observatie van vogels in de weilanden onder Monnickendam. We stapten in de auto's en onderweg tussen Jisp en Neck een plas met een grote groep grutto's en enkele tureluurs. Heel hoog in de lucht bruine Kiekendieven en een paar buizerds. Een plas verderop veel Grutto's en de eerste kemphanen, sommigen van ons hadden nog een torenvalk en wat krakeenden waargenomen en verder gingen we richting gemeente Zuiderwoude. Buiten de kom van Zuiderwoude stopten we bij een vogelkijkhut. Dat bood niet alleen een schitterend uitzicht op Amsterdam, maar ook op een aantal vogels. Daar lieten zich een mannetje Torenvalk en zijn vrouwtje op hun paasbest zien. Ook nog een voorbij vliegende Havik al dacht Jan eerst aan een Slechtvalk. Maar geen koptekening en even later werd de witte stuit zichtbaar zo werd de havik als waarneming genoteerd

We zaten daar in Natuurgebied Waterland-Oost wel te verstaan. Omstreeks 14.00 uur reden we verder richting Amsterdam. Verderop nog drie kemphanen tussen een groep grutto's, een Lepelaar die ver voorbij vloog, maar duidelijk herkenbaar was en een veldleeuwerik hoog zingend in de lucht. Vanuit onze auto zagen we een grote groep meeuwen en daartussen stonden Zwartkopmeeuwen met hun gitzwarte kop, bloedrode snavel en rode poten. Een heel bijzondere waarneming, aldus Sietske, die zie je niet zo vaak. Net voor onze laatste pleisterplaats (15.30 uur) zagen we een juveniele havik met zijn prooi op een stapel riet zitten. We hebben de vogel mooi vanuit de auto kunnen bekijken en dan is de auto wel een hele mooie luxe schuilhut. Zouden we uitstappen, dan was de kans heel groot dat hij wegvloog. Toen naar een observatiepunt even buiten Uitdam onder de rook van Amsterdam. Het bleek een interessante plek. Te horen en te zien waren veel kluten, een drietal kemphanen en bonte strandlopers. Een haas die ons goed in de gaten hield, mooie wintertalingen en andere eendachtigen. Dat was nog niet alles. Vermeldenswaard is ook de lage vlucht van de bruine kiekendief die zich aan de overkant van de dijk mooi liet bewonderen samen met een paar duizend brandganzen. Een kijkje door de telescoop gaf ons een blik op een buizerd die in de buurt van zijn horst de wacht hield. Daarmee kwam de telling uit op ongeveer 64 waargenomen vogels.

Slot

Aan alles komt een eind. Om 16.00 uur stapten we in de auto's en reden we terug naar huis. Het was weer een prachtige excursie geweest. Een droge middag met heel veel grutto's, tureluurs en andere vogels, soms teveel om alles te onthouden. Waarvoor veel dank aan Klaas, Ad, Sietske en Jan.